

Доповідь до презентації "Методичні рекомендації щодо організації та проведення пошуково-краєзнавчої роботи"

1 СЛАЙД

До уваги учасників семінару пропоную методичні рекомендації щодо організації та проведення пошуково-краєзнавчої роботи та презентацію підготовлених друкованих матеріалів.

2 СЛАЙД

Почнемо з питання «Підготовка педагога і учнів до пошукової, дослідницької краєзнавчої роботи».

3 СЛАЙД

Підготовка педагога включає:

✓ **теорію, методику та практичний досвід** проведення краєзнавчих досліджень (в тому числі знання методик проведення різних видів досліджень з напрямів краєзнавства: історичного, географічного, геологічного, екологічного та етнографічного).

✓ **Важливим питанням є знання нормативних документів** з питань організації туристсько-краєзнавчої та екскурсійної роботи.

4 СЛАЙД

Наказом Міністерства освіти і науки України від **02.10.2014 № 1124** «Про затвердження нормативно-правових актів, які регламентують порядок організації туристсько-краєзнавчої роботи» затверджено:

- 1) Інструкцію щодо організації та проведення туристських спортивних походів з учнівською та студентською молоддю;**
- 2) Інструкцію щодо організації та проведення екскурсій і подорожей з учнівською та студентською молоддю;**

3) Положення про туристські маршрутно-кваліфікаційні комісії навчальних закладів.

5 СЛАЙД

Підготовку учнів до краєзнавчих досліджень слід проводити у такій послідовності:

1. Ознайомити з **основною літературою**, в якій розкриваються питання досліджень, прищепити навички до її аналізу.
2. Навчити **веденню щоденника** походу, польової документації.
3. Навчити **методиці збирання матеріалів** за допомогою технічних засобів (фото-, кіно-, відео-камер, диктофонів тощо).
4. Надати знання про **загальні принципи датування**, визначення і зберігання знахідок.
5. Навчити правильно **складати опитувальник** для записування розповідей, швидко записувати зі слів, основним вимогам до записів.
6. Навчити користуватися **довідниками**, оперувати основними статистичними показниками роботи промислових, сільськогосподарських та інших підприємств.
7. Навчити **складати таблиці**, схеми, графіки, карти тощо.
8. Навчити навичкам **обробки** листів, спогадів, документів, вмінню **порівнювати** отриманий матеріал з архівними документами та літературними джерелами.
9. Навчити **користуватися** топографічною картою, орієнтуватися на місцевості, пересуватися за азимутом, проводити окомірну зйомку місцевості.
10. Допомогти оволодіти **туристським мінімумом** (підготовка до походу, експедиції, спорядження та одяг туриста, режим харчування, санітарно-гігієнічні правила, порядок руху, вибір та обладнання місця для привалу, ночівлі та інше).

6 СЛАЙД

У дослідженні відбувається не пасивне сприйняття зведень, а активна взаємодія. Вчитель і учень повинні бути партнерами.

При побудові організації дослідження, у рамках освітнього процесу найбільш важливими стають наступні моменти:

- вибір теми дослідження, насправді цікавої для учня і співпадаючої з колом інтересів педагога;
- гарне усвідомлення учнем суті проблеми;
- взаємовідповідальність і взаємодопомога педагога й учня.

Важливо, щоб у процесі організації дослідницької діяльності учнів зберігалася ситуація предзаданої невідомості (як для учня, так і для педагога), завдяки чому зовсім по особливому починає вибудовуватися система взаємодії учасників процесу дослідження.

7 СЛАЙД

Часто ототожнюють проєктну і дослідницьку діяльність. Тим часом, вони принципово розрізняються: за способами організації; розумовим навичкам учнів, які можна розвивати з їхнім використанням; цінностям, що завдяки їм «виросшуються» у дітях.

Розглянемо питання **«Основні поняття дослідницької діяльності учнів»:**

Дослідницька діяльність;

Проєктна діяльність;

Проєктно-дослідницька діяльність.

8 СЛАЙД

Сьогодні пошукова краєзнавча робота за змістом, формами та методами її проведення все більше наближається до дослідницької роботи. Проводиться не тільки пошук матеріалу, але й певні дослідження, відкриття нового. Розглянемо деякі аспекти дослідницької діяльності учнів.

Дослідницька діяльність учнів – це діяльність, що пов'язана з вирішенням ними творчого, дослідницького завдання із заздалегідь невідомим рішенням і яка передбачає наявність основних етапів, характерних для дослідження в науковій сфері:

- ✓ постановка проблеми;
- ✓ вивчення теорії щодо даної проблеми;
- ✓ вибір методик дослідження і практичне їх засвоєння;
- ✓ збирання власного матеріалу;
- ✓ його аналіз і узагальнення;
- ✓ науковий коментар;
- ✓ власні висновки.

Подібні структуру і послідовність має будь-яке дослідження, це невід'ємні складові дослідницької роботи.

9 СЛАЙД

Проектна діяльність учнів – це спільна навчально-пізнавальна, творча та ігрова діяльність, яка має мету, узгоджені методи і способи діяльності та направлена на досягнення загального результату дослідження.

Невід’ємними умовами проектної діяльності є **наявність наперед вироблених уявлень про кінцевий продукт діяльності, етапів проектування** (відпрацювання концепції, визначення мети та завдань проекту, доступних і оптимальних ресурсів діяльності, створення планів, програм та організація діяльності з реалізації проекту) **і реалізація проекту.**

10 СЛАЙД

Проектно-дослідницька діяльність – діяльність з проектування власного дослідження, що передбачає визначення мети та завдань, відбір методик, планування ходу дослідження, визначення очікуваних результатів і необхідних ресурсів, оцінку реалізації досліджень.

11 СЛАЙД

Головний зміст дослідження у сфері освіти у тому, що воно є навчальним, його головною метою є не отримання нового результату як у «великій» науці, а розвиток особистості. Якщо **в науці** головною метою є набуття нових знань, то **в освіті** мета дослідницької діяльності – придбання учнями функціональних навичок дослідження як універсального способу засвоєння дійсності; розвиток здібностей до дослідницького типу мислення; активізація особистісної позиції учня в освітньому процесі на основі придбання нових знань (тобто самостійно отриманих знань, які є новими та особистісно значущими для конкретного учня). Тому під час організації навчального процесу на основі дослідницької діяльності на перше місце постає задача **проектування дослідження**. Отже, дослідницька діяльність у своїй організації ґрунтується **на принципах проектування**, де дослідницький проект — рушійна форма побудови міжособистісної взаємодії дослідника і наукового керівника. **Освіта**, таким чином, стає продуктивною, тому що в

результаті є реальний вихід у закінченій і оформленій дослідницькій роботі. Продукт у цьому випадку має скоріше не матеріальну, а інтелектуальну й особистісну цінність, стає значимим для самого творця даного продукту (учня). **Важливо**, щоб система виконання дослідницьких проектів базувалася не тільки на оцінці зовнішнього результату (підсумкової роботи), але і внутрішнього — розвитку дослідницької позиції, універсальних умінь.

12 СЛАЙД

Давайте розглянемо дуже важливе **питання**
«Оформлення і представлення пошуково-дослідницької роботи»

13 СЛАЙД

Велику увагу під час проведення і оформлення дослідницьких робіт приділяють **представленню своїх досліджень**, яке має вирішальне значення для всієї роботи. **В науці є декілька стандартів представлення дослідницької роботи:** Тези; Наукова стаття; Усна доповідь; Дисертація; Монографія; Популярна стаття.

В кожному з цих стандартів визначені характер мови, об'єм, структура. Керівник з учнем з самого початку мають визначитися, до якого стандарту належатиме представлення їх дослідницької роботи та дотримуватися певних вимог.

14 СЛАЙД

В краєзнавчих конференціях використовуються тези та усна доповідь (тобто сам виступ учня). **Вимоги до оформлення тез** краєзнавчо-дослідницької роботи обов'язково указані в умовах конференцій. Як правило, вони такі:

1. Виконуються **українською мовою**.
2. **Обсяг** 1-2 аркуша (іноді 3 аркуша) А-4, **шрифт** Times New Roman – кегль 14, **інтервал** – 1,5 (буває 1 або 1,15), без переносів, іноді вказуються поля та вирівнювання тексту – по ширині сторінки.

3. В **першому рядку** по центру вказується назва пошуково-дослідницької роботи (в умовах різних конференцій по різному: іноді виділяється жирним шрифтом, іноді – пишеться великими літерами).
4. Нижче, з правого краю – дані про виконавців (дивіться на слайді):
- прізвище, ім'я учня (учнів, вихованців), клас (або гурток), назва закладу освіти повністю,
 - дані про керівника пошуково-дослідницької роботи (прізвище, ім'я, по батькові повністю, посада, контактний телефон).

Іноді такі дані друкуються по центру аркуша, може вказуватись кегль 12, курсивом, інтервал 1.

5. Через 2 рядки **текст тез.**

Такі вимоги треба ретельно виконувати у зв'язку з тим, що потім з цих тез формуються збірники конференцій, для друку яких необхідний певний формат.

15 СЛАЙД

У тезах розкривається актуальність та оригінальність теми, різноманітність та доцільність використаних джерел, методів пошуку та дослідження, обґрунтовується суспільно-корисне значення роботи, описуються результати пошуково-дослідницької роботи.

16 СЛАЙД

Програма конференцій передбачає усну доповідь (виступ) учасників про пошуково-дослідницькі роботи по секціях.

Доповідачам надається **до 7 хвилин** для виступу. Під час виступу допускається **використання наочності: фотографії, слайди, відеофільми, аудіозаписи, карти, схеми, діаграми, археологічні та етнографічні знахідки, інші матеріали.**

Останнім часом конференції проходять в онлайн режимі, тому бажано усну доповідь супроводжувати відповідною **слайд-презентацією.**

17 СЛАЙД

Вимоги до слайд-презентації:

1. Оформлення першого слайда має містити:

- ✓ назву конференції;
- ✓ назву секції;
- ✓ назву роботи;
- ✓ дані про учня та керівника повністю (щоб їх правильно указати на сертифікаті, грамоті чи дипломі), також *бажано* - контактні дані керівника для зв'язку, якщо у організаторів або журі виникли питання: № телефону, адреса електронної пошти.

18 СЛАЙД

2. Презентація повинна бути:

- ✓ без анімації; не перегружена текстом;
- ✓ з єдиним стилем шрифту (допускається два різних);
- ✓ з фото, підтверджуючими проведення дослідження.

19 СЛАЙД

Далі маємо з'ясувати питання **«Типи творчих робіт учнів»**

20 СЛАЙД

Аналіз робіт, які представляють учні на конференціях і конкурсах, дозволяє виділити наступні їхні типи:

Проблемно-реферативні — творчі роботи, написані на основі декількох літературних джерел, що припускають зіставлення даних різних джерел і на основі цього власне трактування поставленої проблеми.

Експериментальні — творчі роботи, написані на основі виконання експерименту, описаного в науці і який має відомий результат. Носять скоріше ілюстративний характер, припускають самостійне трактування особливостей результату в залежності від зміни вихідних умов.

Натуралістичні й описові — творчі роботи, спрямовані на спостереження і якісний опис якого-небудь явища. Можуть мати елемент наукової новизни. Відмінною рисою є відсутність коректної методики дослідження. Однієї з різновидів натуралістичних робіт є роботи суспільно-екологічної спрямованості. Роботи, виконані в цьому жанрі, часто грішать відсутністю проробленого дослідницького підходу.

Дослідницькі — творчі роботи, виконані за допомогою коректної з наукового погляду методики, що мають отриманий за допомогою цієї методики власний експериментальний матеріал, на підставі якого робляться аналіз і висновки про характер досліджуваного явища. Особливістю таких робіт є необумовленість результату, що можуть дати дослідження.

21 СЛАЙД

Наступне питання «Умови для дослідницької діяльності учня»

22 СЛАЙД

Для того, щоб створити умови для самостійної творчої діяльності, учням необхідно проводити підготовчу роботу. Повинні бути передбачені ресурси навчального часу під час занять гуртків, щоб уникнути перенавантаження учнів та педагогів. Починаючи роботу, учень повинен володіти необхідними знаннями, вміннями та навичками в змістовній частині досліджень. Йому знадобляться до певного ступеню сформовані специфічні вміння та навички для самостійної роботи. Нові знання в процесі проведення досліджень педагог може надати, але в незначному об'ємі та тільки в момент необхідності. Кожне дослідження повинне бути

забезпечене всім необхідним: **матеріально-технічне** та **навчально-методичне оснащення**, **кадрове забезпечення** (допомога та консультації спеціалістів), **інформаційне забезпечення** (фонд і каталог бібліотеки, Інтернет, аудіо-, відео матеріали тощо), **інформаційно-технологічні ресурси** (комп'ютер та інша техніка), **організаційне забезпечення** (спеціальний розклад занять, роботи бібліотеки, доступу до Інтернету), **окреме від занять місце**. Всі види необхідного забезпечення повинні бути наявними до початку роботи, а інакше дослідження не варто починати або його слід адаптувати під ресурси, що ви маєте.

Під час організації дослідницької роботи слід враховувати вік учнів, їх зацікавленість в обраній тематиці.

23 СЛАЙД

Темами для досліджень можуть бути:

- ✓ Звичай, традиції націй та народностей України;
- ✓ Історія свого населеного пункту;
- ✓ Історії вимираючих сіл та хуторів;
- ✓ Вивчення замків, фортець, курганів, археологічних пам'яток свого краю;
- ✓ Втрачені та знищені документи, рукописи, книги;

- ✓ Історія храмів, соборів, церков, монастирів, інших святих місць та їх відродження;
- ✓ Традиційно-побутова культура народів України (традиційні народні ремесла, знаряддя праці, одяг, їжа, фольклор, народна медицина, сімейна педагогіка);
- ✓ Фольклор своєї місцевості;
- ✓ Пошук і створення генеалогічних дерев, таблиць, родовідних розписів;
- ✓ Українці у світі, за межами України;
- ✓ Земляки-видатні постаті, їх діяння, справи, досягнення та відкриття;
- ✓ Вивчення сторінок козацької слави;
- ✓ Принципи козацької державності; Побут та традиції козацтва;
- ✓ Вивчення трагедії голодомору та сталінських репресій;
- ✓ Встановлення забутих фактів історії Другої світової війни та національно-визвольного руху в Україні;
- ✓ **Сторінки Майдану та ООС**
- ✓ Віднайдення несправедливо забутої художньої спадщини;
- ✓ Створення книг пам'яті свого краю;
- ✓ Вивчення історії природокористування;
- ✓ Взаємини людини з навколишнім середовищем через господарство, побут, національні промисли, народні свята тощо;

- ✓ Дослідницька робота в національних парках, заказниках, заповідниках, лісництвах;
- ✓ Складання путівників по мальовничим місцям свого краю;
- ✓ Пам'ятники та пам'ятні місця свого краю.

24 СЛАЙД

В збірках, які ми приготували для вас ми пропонуємо